

Vásárhelyi pedagógussorsok 1956 után

A megtorlás áldozatai lettek

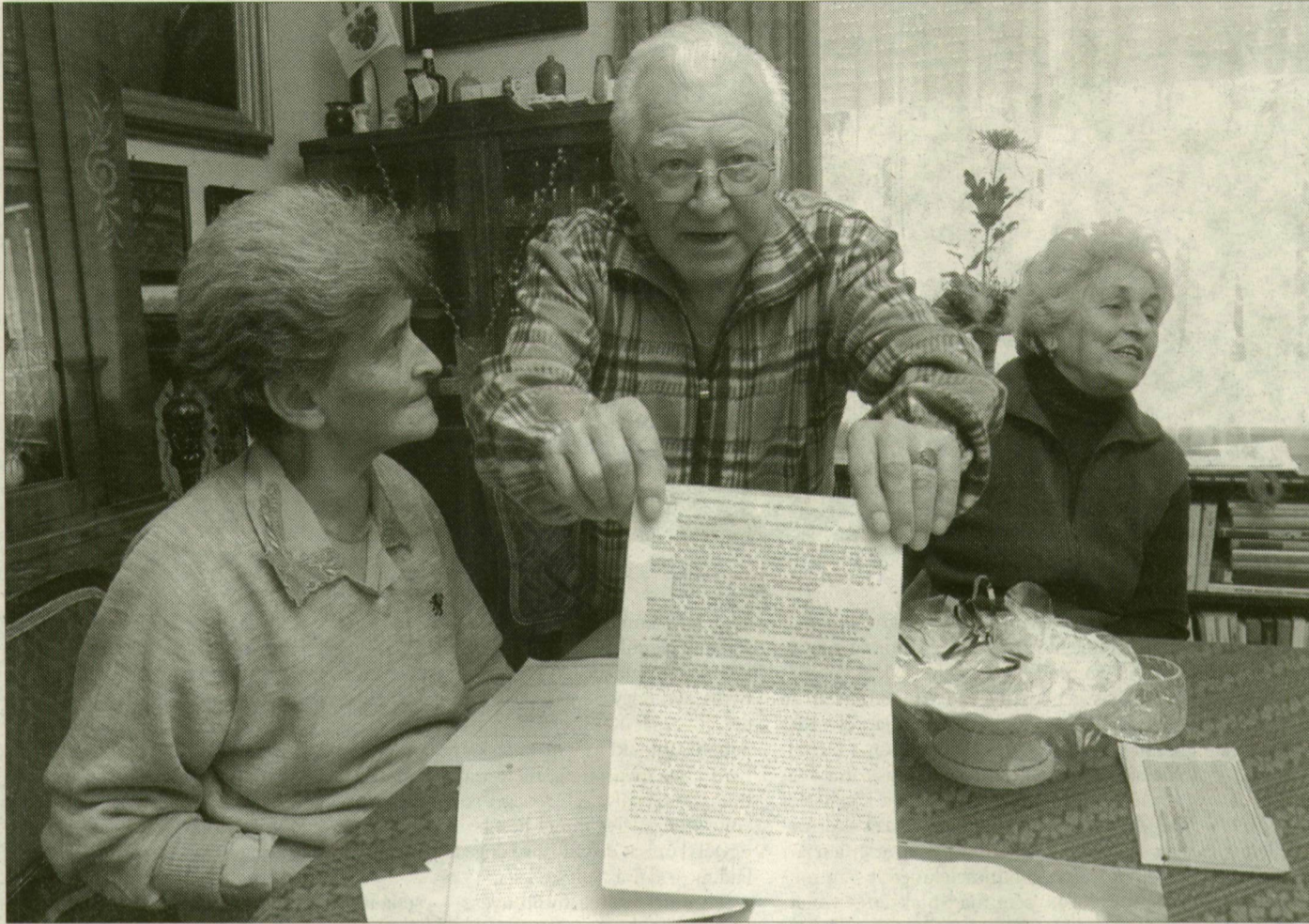
Három köztiszteltben álló vásárhelyi pedagógus családja is az 1956-os forradalom utáni megtorlások áldozatává vált. Üldözésük, elbocsátásuk azonban nem közvetlenül a forradalom leverése után kezdődött.

Surinya Antal, Belovai Sándorné és Felletár Béláné nyugalmazott pedagógus családjával együtt szenvedte el az 1956-os forradalom utáni megtorlást Vásárhelyen.

Felletár Béla, akinek felesége a forradalom idején várta első gyermekét, minden este részt vett azon a tanácskozáson, amely Galyasi Miklósnál folyt. Feleségének azonban sosem árulta el, mikor hol járt, és mit csinált azokban a napokban.

A férjemet 1957. június 12-én levélben értesítették, hogy azonnali hatállyal elbocsátották – mesélte az asszony. – Így ősszel már rakodómunkásként dolgozott, majd a forradalom első évfordulójának estéjén elvitték otthonról, s három hétig a rendőrségi fogdában őrizték. Béla öt esztendőig fizikai munkásként dolgozott, volt cséplőgépnél, katalogizált könyveket, majd Medgyesyegyházán tanított orosz. Amikor az iskolából gimnázium lett, megkapta a németórákat. Közben a szakfelügyelő jóvoltából a szegedi tanárképző békéscsabai tagozatán lett főiskolai tanár. Ennek ellenére csak 1968-ban jöhetett vissza Vásárhelyre – mondta Felletárné. Hozzátette, amikor Melinda lányuk 1978-ban Vera Dulova hárfaművésznel akart tanulni Moszkvában, a vásárhelyi pártbizottságon feljelentették őket – a férje múltja miatt.

Belovai Sándor volt 1956 októberében a pedagógus forradalmi bizottság elnökhelyettese. A lánygimnázium szolgálati lakásában élő tanárt két nappal az érettségi előtt függesztették fel állásából.

Belovai Sándorné, Surinya Antal, Felletár Béláné és a korabeli fegyelmi határozatok. Ellehetetlenítették az életüket

Fotó: Tésik Attila

– A férjem fellebbezett felfüggesztése ellen. Abban az szerepelt, hogy ugyan nem bizonyosodott be róla semmi, de ha ideje lett volna, akkor ellenforradalmárrá vált volna – idézte a képtelen indoklást felesége. Belovai Sándor segédmunkásként dolgozott a vízműnél Szegeden, majd Budapestre került. 1960-ban belépett az algyői térszabó, s ott lett könyvelő.

– A lánygimnázium szolgálati lakásából is el kellett költöznünk – árulta el szintén pedagógus felesége –, hiába akartam én átvenni annak bérleti jogát. Karhatalommal lakoltat-

tak ki onnan egy olyan szűkséglakásba, ahol lehetetlen volt élni. Ezért nagyszüleimhez költöztünk. Engem végül – családvédelmi okokra hivatkozva – az algyői Irma majorba helyeztek, azaz lehetetlenné tették, hogy Vásárhelyre járjak dolgozni. Így kénytelen voltam lemondani tanítói állásomról. Jobb híján vagont rakodtam, hiszen még azt sem engedték meg, hogy felszolgáló legyek. Csak 1962 júniusában kerülhettem vissza a Szántó-iskolába. Férjem megírta lehetetlen helyzetét a pártközpontnak, ahonnan felkereste egy illetékes, aki megígérte, hogy kated-

rát kap. Hiába nem akarták Vásárhelyen, a központi ígérettel nem vitakozhattak, így kaptak állást 1962-ben végül a székkutasi iskolában.

Surinya Antaltól elterjedt a hír 1956-ban, hogy szembeszállt a párttitkárral, mert nem akart elmenni a párttaggyűlésre. Mondja, napszámokkal akart menni dolgozni. A hír hatására választották meg a pedagógus forradalmi bizottság titkárának. 1957 március 15-én gyűjtötte be a rendőrség, majd felfüggesztették állásából, pedig csak írásos megrovást kapott.

– Ezután ide-oda dobáltak az iskolák között, majd az akkori

Ságvári utcaiban állapodtam meg. A KISZ-titkár azonban egyszer rám ordított, hogy ne ugráljak, azért vagyok itt, hogy megfigyeljenek. Végül a tífóles úti tanyai iskolába helyeztek, ahol egy évig dolgoztam, majd beláttam, hogy el kell mennem Vásárhelyről.

1961-ben családostól a Békés megyei Gerendásra költözött, s fél év múlva már az iskola igazgatóhelyettese, majd megbízott igazgatója lett. Csak 11 év után jöhetett vissza Vásárhelyre az akkori 602-es ipari szakiskolába, ahol már nem zaklatták.

KOROM ANDRÁS

Bertus Barcza Anikó a megyét képviseli Budapesten

Egy makói édesanya Maros-parti képei

Bertus Barcza Anikó gyermekével. A legszívesebben olajfestéssel fest

Fotó: Gyenes Kálmán

A Maros-part, a természet szerelmese, s nem mellékesen boldog édesanya a harmincéves makói festőnő, Bertus Barcza Anikó. Képei most Szegeden, a megyeházán láthatók.

A festészet a makói Bertus Barcza Anikó gyerekkori szerelme. Kezdetben csak rajzolt, általános iskolás korában viszont tanára, Jámborné Balog Tünde hatására komolyan is elkezdett foglalkozni a művészettel. Mint mondta, tőle tanulta az alkotásban a precizitást és az élethű ábrázolást, s mindez felnőttkorára vált festészté.

– Eddigi alkotásaim szinte az összes művészeti koron áthaladtak, a realizmustól az expresszionizmusig mindenben kipróbáltam magam – mesélte. Ami Anikót mindig teljesen lenyűgözi, az a természet szépsége – így a tájképfestészet áll a legközelebb hozzá. A Maros-part közelében nőtt fel, a víz és az erdő szívét megdobogtató, mindig visszatérő témája. Ha teheti, csak kint a szabadban fest. Legjellemzőbb technikája egyébként az olaj és a szén. Most utolsó éves a szegedi főiskolai kar rajztanár sza-

kán, így folyton új technikákat tanul.

Őnálló kiállítása már nemcsak Makón, de Szegeden és Kecskeméten is volt. Legutóbb benevezett az Amatőr Artium címmel meghirdetett csoportos tárlatra, melyen 69 Csongrád megyében élő alkotó munkái kerültek a közönség elé Szegeden, a megyeháza aulájában. A százhat alkotás legjobbjait egy szakmai zsűri az országos esszenciátárlaton is bemutatásra javasolta, és Bertus Barcza Anikó is azon kilenc művész között szerepel, aki képviselheti majd megyénket az országos megmérettetésen. Anikó egyébként összesen háromszor küldte el eddig munkáit az Amatőr Artiumra és kétszer első helyezést ért el. A tavalyi nyeresége éppen egy önálló kiállítás volt ugyanitt, a megyeházán – a húsz képet bemutató tárlat a napokban nyílt meg.

DÉKÁNY DÓRA

A DÍSZLETFESTÉST IS KIPRÓBÁLNÁ

■ A makói táj szépsége mellett a család jelent Anikó számára nagyon sokat. Néhány hónapos a kislánya, az anyaságtól a festésze is átalakult, optimistább lett – még színesebb, még elevenebb képek születnek a keze alatt, csak jóval ritkábban. Jövőbeli nagy álmái közé tartozik, hogy színházban is kipróbálhassa magát mint díszletfestő.

Samu bácsi

Az orvosok is elmennek, ha üt az órájuk. Ki hamarabb, ki később. Gyilkos fekete humor mondatta nagyon régen már – Nevető fejfák címen meg is jelent egy folyóiratban –: Itt nyugszik kedves orvosom, körülötte, akiket gyógyított. Halotthoz nem illik az ilyen beszéd, de amikor először találkoztam vele, még Pusztamérgesen, elmondtam neki, és jót nevetett rajta. Ahová temették, nem az ő tisztességes megérett betegek nyugszanak körülötte, a lényeg most az, hogy szinte közönséges baleset szabta ki neki is az utat. Otthoni baleset.

Orvosoknak szoktam mondani, annyi jó betegség közül választhatnátok, miért a legrosszabbat veszitek elő? Biztosan tudta, amikor a mentő berobogott vele a klinikára, hogy szalmazálon függ az élete, de mivel addig vele se fordult elő, hogy meghalt volna, gondolom, erősen bizakodott, hogy ezt is túléli. Ahogy egy nagy-nagy másikat is túlélt már. Ha jól emlékszem, gyorsforgalmi úton a repülőterre ment éppen a buszuk, amikor fölborult. Akkor sikerült úgy összerakni eldört csontjait, lábra kapott.

Többgenerációs orvosfamíliák betegek hadát szokták örökölni hagyni gyermekeikre. Azokat a nyavalyákat is, amelyekkel nekik sikerült megküzdeniük, és a beteg megmaradt, meg azokat is, amelyeknél később talán a családnál is nagyobb volt az orvos gyász. Személyes tapasztalásom nincsen működéséről, akkoriban még nem környékeztek ideitlen bajok, rendelésén egyszer mentem csak át, amikor a családnál megfordultam. Édesanyám hirtelen bajáról kérdeztem egyszer, utacán összefutva. Jólesett, ahogy megvizsgált. Azt azonban tudom, számon tartotta a falu. Tisztelte is annyira, amennyi megbecsülés az egyetlen orvosnak kijárt.

Élt még akkoriban a Téli esték sorozat, ő is tartott egy előadást az iskolában, férfiaknak valót. Pontosítanom kell, többet is tarthattott, én ezen voltam jelen. Ahogy ő beszélni tudott a föld népével, tanítani kelle. Ha lehetne tanítani egyáltalán. Egykori tanárként mondom, arra születni kell. Nem hiszem, hogy ezt tanította volna az egyetemen, amikor meghívták professzornak, de átít az ilyen képesség bármilyen témán is.

Sírjánál ott álltak az egyetemről azok, akik még vele együtt dolgozhattak, én a mérgesiek mellé húzódtam. Alföldi falusi orvosok között ő volt az első, akit szemtől-szemben ismerhettem. Tapasztaltam, később is figyeltük egymást. Ő jobban belelátott az én munkámba, egyszer-egyszer mesélgetett is megírni való történeteket. Ha leírogatta volna, akár nyugdíjasként is, szép kötet kerekedett volna ki belőlük. Patikus felesége is kedvességgel volt megrakva. Azt hiszem, ő se könyvből tanulta az emberek becsülését.

Utolsó üzenetét megkaptam, nyugodjék békében!

H. D.